

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1943 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 186, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Björck m. fl.* anhållit, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av § 13 ordningsstadgan för rikets städer, att tillstånd till anordnande av offentliga och därmed jämställda icke-kulturella nöjestillställningar ej må av polismyndighet eller landsfiskal meddelas, därest ansökan därom blivit avstyrkt av fullmäktige i kommunen eller av de personer, åt vilka de uppdragit att å kommunens vägnar avgiva yttranden i ärenden angående beviljande av sådant tillstånd.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin anhållan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

I § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 meddelas åtskilliga föreskrifter angående tillställningar till vilka allmänheten har tillträde. Sålunda föreskrives att »maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurförevisning eller andra med dessa jämförliga tillställningar» — i det följande gemensamt betecknade såsom *icke-kulturella nöjestillställningar* — icke må anordnas utan att polismyndighetens tillstånd därtill inhämtats. Å ansökan om tillstånd meddelas beslut som sökanden har att lösa. Därest beslutet innefattar bifall till ansökningsen, angivas i resolutionen de villkor och ordningsföreskrifter polismyndigheten funnit skäligt uppställa. Där det visar sig att tillställning för vilken fordras tillstånd åsyftar eller innebär något som strider mot sedlighet eller allmän lag eller föranleder till svårare oordning, äger polismyndigheten förbjuda tillställningens förnyande. I nu nämnda fall, liksom då tillställningen äger rum utan tillstånd, har polismyndigheten befogenhet att upplösa tillställningen.

Enligt kungörelse den 10 juni 1932 (nr 198) angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan, vilken kungörelse trätt i kraft den 1 augusti samma år, har vad i § 13 ordningsstadgan är stadgat i fråga om icke-kulturella nöjestillställningar utsträckts att gälla för hela landsbygden. Genom kungörelsen har därvid på landet landsfiskal tillagts enahanda befogenhet som i stad tillkommer polismyndigheten därstädes.

Före ikraftträdandet av 1932 års kungörelse tillämpades ordningsstadgans bestämmelser om icke-kulturella nöjestillställningar, förutom i stad och å annan ort där ordningsstadgan gällde, dels för område invid eller i närheten av stad beträffande vilket länsstyrelsen föreskrivit tillämpning av § 13 ordningsstadgan, och dels, enligt länsstyrelsens förordnande, jämväl å annat område.

Genom proposition, nr 183, till 1932 års riksdag inhämtade Kungl. Maj:t riksdagens yttrande över det förslag, som låg till grund för 1932 års kungörelse.

Föredragande departementschefen anförde i propositionen bl. a. följande:

Beträffande en punkt av de nu förordade bestämmelserna, nämligen rätten att meddela tillstånd till anordnande av nöjestillställningar av nu ifrågasvarande slag, en rätt som enligt förslaget skulle tillkomma landsfiskal, hade från åtskilliga håll ifrågasatts, huruvida icke kommunalnämnden finge anses bättre skickad att utöva denna befogenhet. Särskilt hade denna ståndpunkt bestämt intagits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund. En bestämmelse av sålunda åsyftad innebörd skulle emellertid innebära en avvikelse från såväl ordningsstadgans bestämmelser som från den, såsom det ville synas, fullt riktiga principen, att den myndighet, som närmast hade att svara för ordningen inom kommunen, även tillerkändes rätt att bestämma rörande tillstånd till anordnande av sådana nöjestillställningar, som kunde innebära fara för densamma. Då tillika landsfiskalen med hänsyn till sina allmänna befogenheter syntes vara bättre skickad att övervaka iakttagandet av meddelade ordningsföreskrifter än vad kommunalnämnden vore samt han i regel torde stå mera fri från intressen i saken av olika slag, hade departementschefen funnit övervägande skäl tala för att icke göra någon avvikelse från vad som eljest enligt ordningsstadgan gällde beträffande landsfiskals befogenhet i nu ifrågasvarande avseende. Departementschefen erinrade emellertid om vad han nyss anfört därom, att ett betydande inflytande på handläggningen av ärenden av ifrågasvarande natur borde förbehållas de kommunala organen.

Första lagutskottet, som behandlade propositionen, förklarade i avgivet utlåtande, nr 40, att utskottet vid sin granskning av förslaget icke funnit anledning till anmärkning mot detsamma, samt hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke haft något att erinra mot det framlagda förslaget.

I en vid utlåtandet fogad, av sex ledamöter i utskottet avgiven reservation hemställdes att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen funnit, att den föreslagna lagstiftningen icke borde komma till stånd. Såsom skäl för sin åsikt anförde reservanterna att de, utan att underskatta betydelsen av ett sunt nöjesliv, hölle före att hithörande förhållanden lämpligast ordnades genom kommunala ordningsstadgar.

Riksdagen biföll utskottets hemställan, varefter Kungl. Maj:t utfärdade ovannämnda kungörelse den 10 juni 1932.

Före ikraftträdandet av 1932 års kungörelse blevo länsstyrelserna i samtliga län genom en departementschefsskrivelse anmodade att vidtaga åtgärder för att befrämja en sådan tillämpning av den åt landsfiskalerna uppdragna befogenheten, som överensstämde med grunderna för den nya för-

fattningen. Till ledning för åtgärder i detta syfte tillställdes länsstyrelserna en inom socialdepartementet upprättad promemoria. Ett par uttalanden i denna promemoria äro här av intresse. Sålunda framhålles vikten av att landsfiskalernas befogenhet enligt kungörelsen »utövas under samverkan med överordnade och samordnade myndigheter och under hänsyn, i den mån det är möjligt, till vederbörande kommuners intressen, behov och önskemål. Att landsfiskalerna för detta ändamål böra träda i samverkan med kommunalnämnd eller andra vederbörande kommunala organ, har under förarbetena till författningen förutsetts och starkt betonats.»

Vid 1934 års riksdag väcktes flera motioner angående nöjesverksamheten. En av dem föranledde riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 70, hemställa om utredning angående skärpta åtgärder mot de så kallade nattklubbarnas verksamhet.

Kungl. Maj:t anbefallde den 31 maj 1934 samtliga länsstyrelser att avgiva utlåtande över riksdagens skrivelse. Därvid skulle tillika lämnas redogörelse för de erfarenheter som i fråga om reglering och kontroll från det allmännas sida av offentliga nöjestillställningar vunnits efter ikraftträdandet av 1932 års kungörelse. Vid denna redogörelse skulle särskilt meddelas i vilken utsträckning tillämpningen av kungörelsen skett i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i ovanberörda inom socialdepartementet utarbetade promemoria. Sedan nämnda uttalanden inkommit har Kungl. Maj:t den 13 november 1936 beslutit, att skrivelsen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vid 1936 års riksdag väcktes åtskilliga motioner angående offentliga nöjestillställningar. I en av dem (II: 151) föreslogs bland annat att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte hemställa om utredning och förslag till följande års riksdag om att den i § 13 ordningsstadgan för rikets städer föreskrivna plikt att inhämta tillstånd upphävdes för de delar av landet, där den icke tillämpades före den 1 augusti 1932. I de övriga motionerna framställdes förslag angående åtgärder för en enhetlig tillämpning av gällande ordningsföreskrifter för offentliga nöjestillställningar samt angående ökad möjlighet för kommunal myndighet att bestämma över förvärvsmässigt bedriven nöjesverksamhet.

Första lagutskottet, som behandlade motionerna, yttrade i avgivet utlåtande, nr 49, följande.

Utskottet, som tagit del av de i anledning av Kungl. Maj:ts remiss år 1934 inkomna uttalandena, hade av desamma erfarit att myndigheterna å åtskilliga orter vitsordat att bättre förhållanden inträtt genom tillkomsten av 1932 års kungörelse. Tillämpningen av kungörelsen syntes i allt väsentligt ha skett i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i ovannämnda inom socialdepartementet utarbetade promemoria.

Om sålunda 1932 års lagstiftning i stort sett torde medfört gynnsamma verkningar, hade likväl klagomål fortfarande förekommit, särskilt från vissa delar av landet. Utskottet ville därför föreslå att riksdagen anhölle att Kungl.

Maj:t måtte rikta vederbörande myndigheters uppmärksamhet på angelägenheten av att tillbörligt avseende fästes vid de kommunala myndigheternas önskemål om inskränkningar i nöjeslivet i den mån icke särskilda skäl, framförallt ur ordningssynpunkt, talade i annan riktning. I sistnämnda avseende borde särskilt uppmärksammas att alltför stränga restriktioner på en plats kunde menligt inverka på nöjeslivets utövning på en annan plats.

Genom nyssnämnda utredning syntes framgå, att i viss mån olika uppfattning gjort sig gällande angående tolkningen av § 13 ordningsstadgan i vad den rörde tivoli, ambulerande nöjesfält, kringresande cirkus och dylika tillställningar, vilka på sina håll givit anledning till befogade klagomål. Utskottet ansåge önskvärt att genom Kungl. Maj:ts försorg undersökning verkställdes, huruvida ordningsstadgans föreskrifter i detta avseende behövde förtydligas eller kompletteras.

De i övrigt i motionerna framförda yrkandena syntes icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i de av utskottet angivna hänseendena samt, i den mån så erfordrades, för riksdagen hänskjuta förslag angående avhjälpande av de utav utskottet omnämnda missförhållandena, samt att motionerna, i den mån de icke kunde anses härigenom besvarade, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan, varefter avläts skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 353).

En vid 1937 års riksdag väckt motion (II: 33), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta »upphäva tillämpningen på landsbygden av de i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 10 juni 1932 omnämnda vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer», föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

I en motion (II: 85) vid 1938 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om utredning, huruvida och i vilken utsträckning ett kommunalt inflytande åter skulle kunna beredas effektiv möjlighet att inverka på meddelande av tillstånd att anordna offentliga möten, folkfester eller nöjestillställningar. Denna motion, som behandlades av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, föranledde icke till någon åtgärd.

I anledning av en vid samma riksdag framlagd proposition, nr 169, och en i samband därmed väckt motion, II: 386, avlät riksdagen, på hemställan av första lagutskottet, den 1 juni 1938 skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 364) med anhållan att Kungl. Maj:t ville låta systematiskt sammanföra och i erforderlig mån jämväl omarbeta de i ordningsstadgan för rikets städer och därmed sammanhängande författningar ingående bestämmelserna rörande offentliga tillställningar, allt under beaktande av kravet att dessa bestämmelser erhöles en sådan avfattning att den lojala föreningsverksamheten icke därigenom äventyrades eller försvärades.

Genom beslut den 11 november 1938 uppdrog Kungl. Maj:t i anledning av 1936 och 1938 års riksdagsskrivelser åt landshövdingen Arvid Lidén att såsom sakkunnig inom socialdepartementet företaga en översyn av bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer och därmed sammanhörande för-

fattningar samt verkställa därav föranledd utredning ävensom avgiva förslag till erforderliga författningsbestämmelser. Enligt beslut den 30 december 1939 av Kungl. Maj:t skall emellertid denna utredning tills vidare vila.

I en vid 1942 års riksdag väckt motion, II: 17, hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om revision av »1932 års ordningsstadga» i syfte att återupprätta kommunernas medinflytande i fråga om nöjeslivets art och omfattning i kommunerna liksom ock frågan om det allmännas stöd till de s. k. ungdomsråden måtte för utredning överlämnas antingen till de för dessa ungdomsfrågor tillkallade sakkunniga eller ock till särskilda utredningsmän och resultatet av denna utredning sedan snarast föreläggas riksdagen.

Motionen behandlades av andra kammarens första tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande (nr 4) anförde bl. a. följande:

Rörande den framkomna frågan om revision av 1932 års ordningsstadga i syfte att återupprätta kommunernas medinflytande i fråga om nöjeslivets art och omfattning i kommunerna finner utskottet anledning understryka att en viss oklarhet synes råda beträffande tillämpningen av gällande bestämmelser. Ordningsstadgans nuvarande bestämmelser förefalla också vara alltför vaga. De ge icke enhetlig vägledning vid bedömandet av inkomna ansökningar ur ordningssynpunkt och synas icke ge rum för prövning ur behovssynpunkt. Bestämmelserna böra därför underkastas revision, så att de bli klart preciserade och därigenom i stånd att vara en pålitlig grund för en enhetlig bedömning över hela riket. Beträffande behovssynpunkten anser utskottet, att bestämmelserna om nöjestillställningar av s. k. tivolikaraktär eller av enskild person i vinningssyfte anordnade tillställningar böra få starkt restriktiv karaktär. I fråga om nöjestillställningars beviljande synes en lämplig avvägning erhållas, om avgörandet bibehålles hos polismyndigheten men att kommunala organ såsom drätselkammare, kommunalnämnd, nykterhetsnämnd och barnavårdsnämnd tillerkännas yttranderätt i dessa ärenden.

I anledning av denna motion och vissa andra vid samma riksdag i närliggande ämnen väckta motioner beslöt riksdagen på hemställan av vederbörande utskott att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om förbättrad ungdomsvård och därmed sammanhängande frågor måtte hänskjutas till 1939 års ungdomsvårdskommitté.

Genom beslut den 19 juni 1942 överlämnade Kungl. Maj:t de sålunda väckta frågorna till ungdomsvårdskommittén.

I den nu förevarande motionen anför motionärerna bl. a.:

Kommunen måste emellertid anses ha ett starkt intresse av att nöjeslivet inom dess område icke utvecklas på ett osunt sätt, och de kommunala organen torde på grund av sin kännedom om de lokala förhållandena äga goda möjligheter att avgöra, huruvida omständigheterna i förekommande fall äro sådana, att anordnandet av nöjestillställning komme att få betänkliga följder i detta avseende. Dessutom torde ett hävdande i viss utsträckning även på här ifrågavarande område av den kommunala självstyrelsens princip vara i sig befogat. Kommunen synes oss av dessa skäl böra äga befogenhet att förhindra anordnandet av sådana offentliga och därmed jämställda ickekulturella nöjestillställningar, som den funnit böra icke få komma till stånd.

Ett kommunalt veto å här ifrågavarande område bör utformas så, att kommunen genom utövande av detsamma icke kan komma att i alltför hög grad negativt påverka den enskilda företagsamheten på nöjeslivets område. Kommunen synes på grund därav böra tilläggas rätt att inskrida med veto allenast i det enskilda fallet. Det är vidare av vikt, att den kommunala handläggningen av omhandlade slag av ärenden blir snabb och smidig. Det synes därför vara önskvärt, att kommunen även tillägges befogenhet att uppdraga åt särskilt utsedda personer att i ärendena avgiva yttrande å dess vägnar.

Utskottet.

Av den här ovan lämnade redogörelsen framgår, att Kungl. Maj:t i anledning av skrivelser från 1936 och 1938 års riksdagar uppdragit åt särskild sakkunnig att företaga en översyn av bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer och med denna sammanhängande författningar. I direktiven för utredningsarbetet uttalas, att ordningsstadgan över huvud måste anses föråldrad och i behov av revision samt att stadgan i dess helhet jämte författningar, som därmed äga samband, förutsättningslöst skola granskas, varefter förslag till erforderliga författningsbestämmelser rörande de spörsmål, som i stadgan vunnit rättslig reglering, bör framläggas. Det torde vara att förvänta att denna utredning, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1939 tills vidare skall vila, kommer att återupptagas så snart förhållandena det medgiva. Såsom utskottets redogörelse utvisar, har Kungl. Maj:t vidare hänvisat bl. a. det genom motion vid 1942 års riksdag väckta spörsmålet om ett återupprättande av kommunernas medinflytande i fråga om nöjeslivets art och omfattning i kommunerna till 1939 års ungdomsvårdskommitté. Någon framställning i ämnet från riksdagens sida torde med hänsyn till det anförda icke för närvarande vara påkallad och utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, I: 186, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1943.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson**, *Karl Johan Olsson, Brandt, Ahlqvist, Siljeström* och *Lodenus;*

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Berg**, *Lindberg* i Stockholm, *Werner, Nilson* i Eskilstuna och *Andersson* i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.